

Η κατήχηση ως μέσο χριστιανικής αγωγής κατά τον Άγιο Νεκτάριο

Παναγιώτης Τσαγκάρης
Καθηγητής Θεολόγος, Υπ. Δρ. Θεολογίας,
Μάστερ Θεολογίας Α.Π.Θ.¹

Περίληψη

Κεντρικός στόχος της παραπάνω μελέτης μας είναι η ανίχνευση της σημασίας της Ορθόδοξης Κατήχησης στη θεολογική σκέψη, στη διδακτική θεωρία και πράξη αλλά και στην ποιμαντική πρακτική του Αγίου Νεκταρίου καθώς και των πιθανών επιδράσεων των αντιλήψεων του Αγίου για την Κατήχηση, στη σημερινή εκκλησιαστική και εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Η Κατήχηση για τον Άγιο Νεκτάριο δεν είναι μόνον μία απλή θεωρητική ανάλυση των αληθειών της πίστεως, αλλά περιλαμβάνει και κάτι βαθύτερο. Και αυτό δεν είναι άλλο, από την, διαμέσου της γνώσεως των χριστιανικών αληθειών, έμπρακτη βίωση, από τους χριστιανούς, του «*γνησί-ου και άκραιφνοῦς τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας*»² ορθοδόξου πνεύματος, ώστε, τελικά, να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος σκοπός της σωτηρίας του ανθρώπου.

Εξεταζόμενη υπό αυτή την οπτική γωνία, η Κατήχηση είναι χρήσιμη και απαραίτητη και στη σημερινή εποχή, για να ενισχύσει πνευματικά τον κλυδωνιζόμενο, από κάθε είδους πνευματικό κίνδυνο, ορθόδοξο χριστιανικό λαό.

Λέξεις - Κλειδιά:

Κατήχηση, Πίστη, Ορθόδοξο πνεύμα, Ορθόδοξη Χριστιανική Αγωγή.

«Catechesis as means of Christian education by Saint Nektarios»

¹ Εισήγηση στο 2^ο Διεθνές Θεολογικό Συνέδριο της Πανελληνίας Ένωσης Θεολόγων που έλαβε χώρα διαδικτυακά στις 13 & 14 Νοεμβρίου 2020 με θέμα: *Νεκτάριον τιμήσωμεν πιστοί. Βίος και έργο του αγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως του θαυματουργού († 1920 εκατό έτη από την κοίμησή του)*.

² Άγιος Νεκτάριος, Μητροπολίτης Πενταπόλεως, *Ορθόδοξος Ιερά Κατήχησις*, εκδ. Βασ. Ρηγόπουλος, Θεσσαλονίκη 1972, σ. 13.

Panagiotis Tsagkaris,
Theologian, PhD candidate of Theology AUTH,
Master of Theology AUTH

Summary

The basic purpose of the above study is to trace the meaning of Orthodox Catechesis in the theological contemplation, teaching theory and practice, as well as to the pastoral practice of Saint Nektarios and the possible effect of Saint Nektarios' perception for Catechesis, in the current educative reality and state of church.

As it was determined from the discussion of our subject, Catechesis for Saint Nektarios is not simply just one and only theoretical analysis of the truth of faith, but it also requires some more profound thinking. This is none the other than the practical experience of the «*genuine and pure Orthodox Church*»³ and of the orthodox spirit that Christians experience through the knowledge of the truths of faith, so as to achieve the ultimate goal of human salvation.

All in all, as examined by that point of view, Catechesis is useful and necessary to this present day, in order to nourish spiritually in an orthodox manner, the Christian orthodox people who are driven by different kinds of danger.

Keywords:

Catechesis, Faith, Orthodox spirit, Orthodox Christian Education.

Την 1 Οκτωβρίου του 1846 γεννήθηκε στη Σηλυβρία της Ανατολικής Θράκης ο κατά κόσμο Αναστάσιος Κεφαλάς, ο μετέπειτα Άγιος Νεκτάριος των Ορθοδόξων χριστιανών, ο Επίσκοπος Πενταπόλεως, ο εν Αιγίνη, ο θαυματουργός. Έζησε στην Κωνσταντινούπολη (1860), στη Χίο, όπου εκάρη μοναχός στη Νέα Μονή, με το όνομα Λάζαρος (1876) και στη συνέχεια χειροτονήθηκε διάκονος, λαμβάνοντας το όνομα Νεκτάριος (1877). Σημαντικός σταθμός, γι' αυτόν είναι οι σπουδές του στην Αθήνα, όπου λαμβάνει το πτυχίο της Θεολογίας (1885) καθώς και η μετακίνησή του στην Αίγυπτο, όπου χειροτονείται πρεσβύτερος (1886) και λαμβάνει το οφφίκιο του Αρχιμανδρίτη και κατόπιν χειροτονείται Μητροπολίτης Πενταπόλεως (1889). Μετά την περιπετειώδη και έμπονη αναχώρησή του, από το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, εργάζεται ως Ιεροκήρυκας στην

³ Ο. π., σ. 13.

Εύβοια (1891) και έπειτα, για ένα εξάμηνο, στην Φθιώτιδα και τη Φωκίδα. Έπειτα, διορίζεται στην Αθήνα, ως διευθυντής της περίφημης, τότε, Ριζαρείου Εκκλησιαστικής Σχολής (1894). Κατά τη διάρκεια της θητείας του στη Ριζάρειο, επισκέπτεται το Άγιον Όρος (1898) και, τέλος, μετά την παραίτησή του από τη διεύθυνση της Ριζαρείου, ησυχάζει στην Αίγινα (1908), ως πνευματικός πατέρας της Γυναικείας Ιεράς Κοινοβιακής Μονής της Αγίας Τριάδος που είχε ιδρύσει ο ίδιος (1904) στο νησί αυτό, στην οποία και ετάφη, όταν στις 9 Νοεμβρίου του 1920 ολοκλήρωσε την επίγεια ζωή του και μετέβη από της γης στα Ουράνια.

Όπως διαπιστώνουμε, ο Άγιος έζησε επί ικανό χρόνο σε περιοχές της Ασιατικής, της Αφρικανικής και της Ευρωπαϊκής Ηπείρου, όπου βρισκόταν απλωμένος ο Ελληνισμός, σε μια απρόβλεπτη και ταραχώδη περίοδο. Ήταν η μεταεπαναστατική περίοδος, μετά την απελευθέρωση και τη δολοφονία του πρώτου κυβερνήτη Ιωάννου Καποδίστρια (1831), της βασιλείας του Όθωνα (1832), της Αντιβασιλείας (1833), της Συνταγματικής μοναρχίας (1844-1862), του Κριμαϊκού πολέμου (1853-1856), του Ρωσοτουρκικού πολέμου (1877-1878), του Γεωργίου του Α' (1863-1913), του Χαριλάου Τρικούπη (1832-1896), του Ελευθερίου Βενιζέλου (1864-1936), της Μεγάλης Ιδέας, του Κρητικού, του Ανατολικού και του Μακεδονικού ζητήματος, του ελληνοτουρκικού πολέμου (1897), της επανάστασης των Νεότουρκων (1908), του κινήματος στο Γουδί (1909), των Βαλκανικών πολέμων (1912-1913), του Α' Παγκοσμίου πολέμου (1914-1918) και της Μικρασιατικής Εκστρατείας (1919).

Παράλληλα, υπήρξε και μία εκκλησιαστική περίοδος, που καθόρισε την πορεία της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας, καθώς συνέβη, πραξικοπηματικά, η αυτοανακήρυξη του Αυτοκεφάλου της Εκκλησίας της Ελλάδος, η απόσπασή της από το Οικουμενικό Πατριαρχείο της Κωνσταντινουπόλεως και η πλήρης υποταγή της, μετά τον Καταστατικό Χάρτη του 1833, στην ελληνική «*Νόμω κρατοῦσα Πολιτεία*». Ο π. Γεώργιος Μεταλληνός αναφέρεται χαρακτηριστικά σε όσα συνέβησαν, από εκείνη την περίοδο της βασιλείας του Όθωνα και μετά καθώς και για τις συνέπειες που είχαν στην εκκλησιαστική ζωή, κάνοντας λόγο για την «*καταστροφή βυζαντινών εκκλησιών, διάλυση μοναστηριών και εξουθένωση τού μοναχικού βίου, δήμευση της εκκλησιαστικής περιουσίας, διώξεις μοναχών και αγωνιστών κληρικών, έξαρση της προτεσταντικής προπαγάνδας (δράση μισσιοναρίων)*. Έχουμε επίσης, *διάσπαση των εκκλησιαστικών δυνάμεων (συγκρούσεις Οικονόμου-Φαρμακίδη-Βάμβα), μείωση του κύρους του Κλήρου, υπαλληλοποίησή του και αποεκκλησιοποίηση της παιδείας, εκδυτικισμό της ζωής, απομόνωση της Εκκλησίας και κατάλυση του εθναρχικού*

της ρόλου, με τη μεταβολή της σε απλό σωματείο, ελεγχόμενο απόλυτα από το κράτος»⁴.

Ο π. Γεώργιος περιγράφει με μελανά χρώματα, όσα επακολούθησαν μετά την πνευματική απομάκρυνση της Ελλαδικής Εκκλησίας από τη Μητέρα Εκκλησία: «Επιβλήθηκε η απρόσκοπτη επιβολή της εξουσίας του κράτους σε όλο το φάσμα της εθνικής ζωής, όταν μάλιστα ο παπικός βασιλέας (Όθωνας) αυτοανακηρύχθηκε “κυριάρχης” της Εκκλησίας, έστω και αν διευκρινιζόταν, ότι τούτο ίσχυε για το “διοικητικόν μέρος”. Ο κοινοβουλευτισμός (1843) και η κανονική ανακήρυξη του Αυτοκέφαλου (1850) δεν θα θεραπεύσουν την κατάσταση (πρβλ. νομούς Σ και ΣΑ'), ούτε ακόμη και οι μετά το 1923 μεταβολές. Απλώς θα αλλάξει η ορολογία. Οι βαθύτεροι στόχοι, όμως, θα μένουν अपαρασάλευτοι. Υπό οιοδήποτε μεταγενέστερο πολιτικό καθεστώς, η Εκκλησία έπρεπε να μένει εύχρηστο μέγεθος για τη λειτουργία της Πολιτείας και ποτέ ισότιμο με αυτήν και συνεπώς “επικίνδυνο”»⁵.

Μέσα σε αυτές τις ιστορικοπολιτικές και κοινωνικοοικονομικές ανακατατάξεις αγωνιζόταν και η ελληνική παιδεία να βρει τον βηματισμό της. Συγκεκριμένα, όπως σημειώνει η Χρυσή Δ. Ντουρανίδου, όσον αφορά στη θρησκευτική εκπαίδευση του νεοσύστατου ελληνικού κρατιδίου, «η νεοϊδρυθείσα Θεολογική Σχολή Αθηνών (1837) λειτούργησε κατά το πρότυπο των γερμανικών Πανεπιστημίων και δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις διαμορφώσεως μιας ακαδημαϊκής πανεπιστημιακής θεολογίας. Οι καθηγητές της Σχολής εφαρμόζαν θεολογικές μεθόδους, που απηχούσαν τον σχολαστικισμό ή τον ορθολογισμό και δίδασκαν ένα αμάλγαμα τριπλής συνθέσεως από θεωρίες μισοορθόδοξες, θωμιστικές και λουθηρανικές. Με αυτήν όμως τη μέθοδο, κατέληγε κανείς ή σε μια γνώση ενός Θεού με ορθολογικούς όρους και φιλοσοφικούς στοχασμούς ή σε μια μορφή αθεΐας, δηλαδή στον τέλειο αγνωστικισμό, κατά τον μοναχό Θεόκλητο Διονυσιάτη. Οι προτεσταντικοί κύκλοι αρνούνταν την Ιερά Παράδοση, την τιμή της Θεοτόκου και των Αγίων, τις εικόνες, τα μνημόσυνα και τα μυστήρια της Εκκλησίας. Χλεύαζαν εκκλησιαστικές τελετές, την ορθόδοξη ιεραρχία και τη μοναχική πολιτεία. Δεν μπόρεσαν, όμως, να ξεριζώσουν από την ελληνική ψυχή το ορθόδοξο φρόνημα»⁶.

Στο πλαίσιο αυτό, όπως σημειώνει η Χρ. Ντουρανίδου, ο Φώτης Κόντογλου (1896-1965) εκτιμά το πνευματικό κόστος που είχε η Εκκλησία: “Η ορθοδοξία έγινε λόγος άδειος στα στόματα των σημερινών φραγκοδασκαλεμένων δασκάλων. Μα η αληθινή ορθοδοξία, πού είναι πλούτος και

⁴ Γεώργιος Μεταλληνός, Πρωτοπρεσβύτερος, *Παράδοση και Αλλοτρίωση*, εκδ. Δόμος, Αθήνα 2001, σ.σ. 206-207.

⁵ Ο. π., σ. 207.

⁶ Χρυσή Δ. Ντουρανίδου, *Ο άγιος Νεκτάριος ως παιδαγωγός*, εκδ. Χριστιανική Ένωσις «Η Λυχνία», Αθήνα 2010, σ.σ. 52-53.

ρίζα αθανασίας, είναι φυτρωμένη βαθιά στην καρδιά του ορθοδοξότατου λαού μας, που, όσο δεν ήθελε να τουρκέψει, άλλο τόσο δεν θέλει να φραγκέψει»⁷.

Με την εκτεταμένη εισαγωγική παράθεση των παραπάνω ιστορικών στοιχείων θεωρούμε ότι καθίσταται εμφανέστατο το γεγονός, ότι ο Άγιος Νεκτάριος έζησε σε μια πάρα πολύ ταραγμένη χρονική περίοδο, που παρουσίαζε πολλές και ποικιλόμορφες δυσκολίες και κατά την οποία επήλθαν μεγάλες συμφορές. Μεταξύ όλων των άλλων, έχουμε τη βαυαροκρατία, τον μισσιοναρισμό και τον εκδυτικισμό, που σημάδεψαν την ιστορική πορεία του νεοπαγούς ελληνικού κράτους, της αρτισύστατης ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας αλλά και της ελληνορθόδοξης παιδείας.

Η γνώση του παραπάνω χρονικού – ιστορικού αλλά και του εκκλησιαστικού και εκπαιδευτικού πλαισίου, μέσα στο οποίο κλήθηκε παρά Θεού ο Άγιος Νεκτάριος να καταθέσει τη μαρτυρία της πίστεως, παρέχει επίσης τη δυνατότητα: α) Να διακρίνουμε, ακριβέστερα, μέσα στα θυελλώδη χρόνια που έζησε, την απόλυτη αναγκαιότητα του ποιμαντικού, διδακτικού – κατηχητικού έργου του Αγίου. β) Να εκτιμήσουμε πληρέστερα την μοναδική και μεγαλειώδη πνευματική προσφορά του στην Εκκλησία και τον Ελληνισμό. γ) Να βιώσουμε το μεγαλείο της παραδειγματικής μαρτυρίας της όλης ζωής του, προς χάριν της πνευματικής οικοδομής του λαού του Θεού.

Πραγματικά, η μαρτυρία του ήταν, παιδιόθεν, μαρτυρία ζωής, μαρτυρία λόγων και έργων. Μικρό παιδί ακόμη, επαναλάμβανε συνεχώς το «*Διδάξω άνόμους τὰς όδούς σου, και άσεβεῖς ἐπὶ σέ ἐπιστρέψουσι*»⁸, έχοντας διακαή πόθο να πραγματώσει στη ζωή του αυτή την ψαλμική πρόταση - ευχή⁹. Είναι χαρακτηριστικός ο ένθεος ζήλος, από τον οποίο διακατέχεται ο Άγιος προς διάδοση των λόγων του Θεού. Σε νεαρή ηλικία, εργαζόμενος ο Άγιος, για να εξοικονομήσει τα προς το ζην, σε καπνοπωλείο της Κωνσταντινούπολης, έγραφε επάνω στα χαρτιά που τύλιγαν τον καπνό, αγιογραφικά χωρία και διάφορα ρητά για να προσφέρει, έτσι, τον θησαυρό της Αγίας Πίστεως σ' εκείνους που θα αγόραζαν τον καπνό και θα διάβαζαν πιθανόν και όσα εκείνος είχε φροντίσει να καλλιγραφήσει επάνω στα χαρτιά περιτυλίγματος του καπνού¹⁰.

Από εκείνη την περίοδο και μέχρι τέλους της ζωής του, ο Άγιος Νεκτάριος αναλώθηκε στο έργο της διακονίας του Ευαγγελίου, στο οποίο αναφέρεται και ο πρωτοκορυφαίος Απόστολος των εθνών Παύλος, όταν αναθέτει τη διακονία του λόγου του Θεού στον μαθητή του Τιμόθεο:

⁷ Ο. π., σ. 53.

⁸ Ψαλμ. 50,15.

⁹ Θεοδώρητος Μοναχός Αγιορείτης, *Ο Άγιος Νεκτάριος, ο Ιεράρχης, ο Λόγιος, ο Ασκητής*, εκδ. Βίκτωρος Ματθαίου, Αθήνα 1970, σ. 29.

¹⁰ Σώτος Χονδρόπουλος, *Ο άγιος του αιώνα μας (Ο Όσιος Νεκτάριος Κεφαλάς)*, εκδ. Καινούργια γη, Αθήνα 1995, σ.σ. 47-48.

«Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον, ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδασχῇ. ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαίνουσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοήν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον.»¹¹.

Αποτέλεσμα της εργώδους ευαγγελικής μαρτυρίας του Αγίου στον πνευματικό αμπελώνα του Κυρίου είναι και η συγγραφή των εξήντα (60) και πλέον βιβλίων και εργασιών του. Αποτελούν, ὄντως, έναν σπουδαίο συγγραφικό άθλο, για την πολυτάραχη εποχή του, ένα έργο τιτάνιο, αν συνυπολογίσει κανείς ότι αυτό συντελέστηκε κατά τη διάρκεια της έντονης και ποικιλότροπης ποιμαντικής του δραστηριότητας και εντός των συνθηκών της οικονομικής ανέχειας μέσα στις οποίες ζούσε και εργαζόταν¹². Έφτασε σε σημείο να μην έχει χρήματα -ούτε καν να πληρώσει τα εισιτήρια του- για να μεταβεί, όταν υπήρχε πνευματική ανάγκη, στη γυναικεΐα Μονή, που είχε ιδρύσει στην Αίγινα¹³. Εκτός αυτών, πρέπει να προστεθούν και οι ασθένειες που τον ταλαιπωρούσαν¹⁴ αλλά και οι σκληρές διώξεις¹⁵ και οι πικρές συκοφαντίες¹⁶, που με καρτερία υπέμεινε καθ' όλη τη ζωή του. Επιπλέον, πρέπει να συνυπολογιστούν και οι αμέτρητες ώρες που απαιτούνταν και οι δυσκολίες που αντιμετώπιζε, όταν προσπαθούσε να ανεύρει, να αγοράσει και να μελετήσει τις βιβλιογραφικές πηγές, για να συγγράψει αλλά και να εκδώσει, με τόσο μεγάλο κόστος που είχαν, τόσα βιβλία, αλλά, ταυτόχρονα και τα ελάχιστα έσοδα που έρχονταν από την πώληση τους. Ωστόσο, «τὴν προσπάθειά του αὐτὴ τὴν ἐνίσχυε ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ ἀμετάθετος σκοπὸς του νὰ βοηθήσει τοὺς χριστιανούς, ἀφοῦ, κατὰ τὸν Χρυσ. Παπαδόπουλο, "εἶχε μέγαν ζῆλον πρὸς πνευματικὸν φωτισμὸν τοῦ λαοῦ"»¹⁷.

Ανάμεσα στα συγγράμματα του Αγίου Νεκταρίου περίοπτη θέση κατέχει και το έργο του «*Ὁρθόδοξος Ἱερὰ Κατήχησις*», που συνέγραψε το 1899 ως διευθυντής της Ριζαρείου Εκκλησιαστικής Σχολής. Ο ίδιος ο Συγγρα-

¹¹ Β' Τιμ. 4,1-5.

¹² Σοφοκλῆς Γ. Δημητρακόπουλος, *Ὁ ἅγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως, Ἡ πρώτη αγία Μορφὴ των καιρῶν μας*, Αθήνα 2014, σ.σ. 72 -73, 80, 129.

¹³ Ὁ. π., σ. 208.

¹⁴ Ὁ. π., σ.σ. 72-73, 179.

¹⁵ Νεκτάριος Ζιόμπολας, Αρχιμανδρίτης, *Ὁ ἅγιος Νεκτάριος ὁ κορυφαῖος καὶ λαοφιλῆς των καιρῶν μας*, Αθήνα 2009, σ.σ. 28-34. 38-48, 64-70, 138-150, 156-162.

¹⁶ Σοφοκλῆς Γ. Δημητρακόπουλος, *Ὁ ἅγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως...*, σ.σ. 83, 146-154, 271-284.

¹⁷ Ὁ. π., σ. 289.

φέας, αναφέρει στην αρχή αυτού του βιβλίου: Αναλαμβάνοντας «τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς Ἱερᾶς Κατήχησεως καὶ ὀφείλων νὰ διδάξω αὐτὸ ἐν ἐκτάσει κατὰ τὸν νέον της Σχολῆς ὄργανισμὸν, ἠναγκάσθην νὰ συντάξω ἴδιαν κατήχησιν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νέου ὄργανισμοῦ τῆς Σχολῆς»¹⁸. Προφανῶς, ὁ Ἅγιος πίστευε ὅτι οἱ ιστορικές και εκκλησιαστικές συνθήκες της εποχής, τις οποίες προαναφέραμε, το μορφωτικό επίπεδο του λαοῦ αλλά και των σπουδαστῶν της σχολῆς, οἱ οποίοι θα αποτελούσαν και το αυριανό στελεχειακό δυναμικό της Εκκλησίας, επέβαλαν την συγγραφή μιας νέας σύγχρονης Ορθόδοξης Χριστιανικῆς Κατήχησης, που θα βασιζόταν ἐπάνω στις προγενέστερες¹⁹. Τέτοιες ἦταν ἡ «Ὁρθόδοξος διδασκαλία» του Μητροπολίτη Μόσχας Πλάτωνος και ἡ Κατήχηση του καθηγητῆ Δημητρίου Βερναρδάκη, που με τα νέα στοιχεία, που ἐκεῖνος θα προσκόμιζε, συμπληρωματικά, θα καθιστούσαν το βιβλίο του «τελειότερον και πληρέστερον»²⁰ των προειρημένων. Ἐνωθε την ἀνάγκη ὅτι ἔπρεπε να ὑπάρχει ἓνα ἔργο εκκλησιαστικῆς διδασκαλίας και μαρτυρίας, που θα αποτελούσε μία ἀκόμη, πέραν ὅλων των ἄλλων ποιμαντικῶν – κατηχητικῶν και παιδευτικῶν του παρεμβάσεων, ορθόδοξη ἀπάντηση στον εἰσαγόμενον ορθολογισμό του ευρωπαϊκοῦ διαφωτισμοῦ, που δίδασκε τον υλισμὸ και τον αθεϊσμό και ταλάνιζε τις συνειδήσεις και τις πνευματικές και εκκλησιαστικές βάσεις του Ἑλληνισμοῦ. Ταυτόχρονα, ὁμως, ὑπῆρχε ἀνάγκη να αντιμετωπιστεῖ ὁ προσηλυτισμός, που ασκούσε, ὑπὲρ του Παπισμοῦ και του Προτεσταντισμοῦ ὁ μαχητικὸς μισσηναρισμός, ὁ ἀκρατος και ἀκριτος κρατικὸς ἐκδυτικισμός, ἡ ἐκκοσμίκευση της Εκκλησίας αλλά και ἡ ἀπαιδευσία, ἡ ἀδιαφορία και ἡ ἐχθρότητα, ἀκόμη, προς την ορθόδοξη πίστη και Εκκλησία, που ταλαιπωρούσαν, πνευματικά, μεγάλα τμήματα της ελληνικῆς κοινωνίας του 19^{ου} αἰῶνα και των ἀρχῶν του 20^{ου} αἰῶνα. Γι' αὐτὸν τον λόγο, συνεπῶς, συγγράφει ὁ Ἅγιος Νεκτᾶριος, μεταξύ των ἄλλων ψυχοφελέστατων συγγραμμάτων του και την Ορθόδοξη Ἱερά Κατήχηση, με σκοπὸ τη διαφώτιση αλλά και τον ορθόδοξο επανευαγγελισμό του κλυδωνιζόμενου ἀπὸ παντοειδεῖς κινδύνους, χριστεπώνυμου πληρώματος της Ορθόδοξου Εκκλησίας: «Ἐν τῇ ἀναπτύξει καὶ τῇ οἰκονομίᾳ τοῦ ἔργου ἠκολούθησα ἴδια μεθόδω, νομίζων ὅτι καθιστῶ τὸ βιβλίον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ εὐμέθοδον και διδακτικὸν»²¹ θα αναφέρει ὁ Ἅγιος.

Συνέθεσε, λοιπόν, την ὕλη της Ορθόδοξης Κατήχησης του, την οποία χῶρισε σε τρία μέρη, τὸ Δογματικὸ, τὸ Ἠθικὸ και τὸ Ἱεροτελεστικὸν, με τη μορφή πλήθους σύντομων ἐρωταποκρίσεων, που διακρίνονται για την ἀπλότητα, τη συντομία και τη σαφήνειά τους, με σκοπὸ την ευκολότερη

¹⁸ Ἅγιος Νεκτᾶριος Μητροπολίτης Πενταπόλεως, *Ὁρθόδοξος Ἱερά Κατήχησις*, σ. 13.

¹⁹ Ὁ. π., σ. 7.

²⁰ Ὁ. π., σ. 13.

²¹ Ὁ. π., σ. 13.

κατανόηση αλλά και την εμπέδωση των θεμάτων του από τους αναγνώστες του βιβλίου. Ακολουθεί, δηλαδή, το πρότυπο εκείνο, που χαρακτηρίζει τη διδασκαλία του Κυρίου, την απλότητα, την ακριβολογία, τη σαφήνεια, τη χάρη και τη φυσικότητα²².

«*Ἡ τοῦ ὄλου ἔργου οἰκονομία*», θὰ συμπληρώσει ὁ ἴδιος, «*ἐμφαίνεται ἐν τῷ πίνακι τοῦ περιεχομένου φρονῶν δὲ ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος ἀποβαίνει ὠφελιμωτέρα καὶ ἐποικοδομικωτέρα διὰ τῆς προσθήκης ἀναγκαίων σημειώσεων, ἐπισυνάπτω ἐν τέλει παράρτημα τούτων.*

Τοιοῦτον ἐν ὀλίγοις τὸ ἐμὸν πόνημα, ὅπερ τὸ ἐπ' ἐμοὶ ἐφιλοτιμήθην νὰ καταστήσω ὡς οἶον τε τελειότερον καὶ πληρέστερον, καὶ νὰ ἀναπτύξω, κατὰ τὸ γνήσιον καὶ ἀκραιφνές τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας πνεῦμα»²³.

Αυτό «*τὸ γνήσιον καὶ ἀκραιφνές τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας πνεῦμα*» διέκρινε πάντα τον Ἅγιο και παρά τις πειρασμικές αντιξοότητες, που ορθώνονταν αδιάκοπα μπροστά του, εκείνος αγωνιζόταν πάντοτε, να το διασώσει, να το μορφοποιήσει, με την ίδια του τη ζωή αλλά και να το μεταλαμπαδεύσει στους μαθητές του και στον λαό του Θεού.

Η Κατήχηση, συνεπώς, για τον Ἅγιο Νεκτάριο, δεν ήταν απλά και μόνον μία απλή θεωρητική ανάλυση των αληθειών της πίστεως, αλλά περιλάμβανε κάτι βαθύτερο. Και αυτό δεν ήταν άλλο από την, διαμέσου της γνώσης των αληθειών, εμπρακτική βίωση του «*γνησίου καὶ ἀκραιφνοῦς*» ορθοδόξου πνεύματος από τους χριστιανούς.

Κατήχηση για τον Ἅγιο, είναι η «*διδασκαλία τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, δι' ἧς ὁ κατηχούμενος καὶ ὁ μὴ κατηχηθεὶς παῖς χριστιανὸς ἐκδιδάσκειται τὰς δογματικὰς καὶ ἠθικὰς ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ*»²⁴. Θεωρεῖ ἀναγκαία την κατήχηση σε αυτήν τη χρονική συγκυρία, «*διότι, διὰ τῆς κατηχήσεως, ἡ Ἐκκλησία ἐπιζητεῖ νὰ διδάξῃ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀναδείξῃ τοὺς δεχομένους αὐτὴν σταθεροὺς καὶ ἀκλονήτους ἐν τῇ πίστει καὶ ἐδραίους ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς πεποιθήσεσιν αὐτῶν*»²⁵.

Η διά της αναπτύξεως της χριστιανικής συνειδήσεως αύξηση της πίστεως είναι για τον Ἅγιο ἀπαραίτητη και ἀνεκτίμητη για τη σωτηρία των Χριστιανῶν: «*Ἡ Ἐκκλησία ζητεῖ πίστιν, διότι διὰ μόνης τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως σώζεται ὁ ἄνθρωπος. Ἡ εἰς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν πίστις ἐστὶν ἡ μόνη δικαιοῦσα τὸν ἄνθρωπον ἀπολογία, καὶ ἡ μόνη θύρα ἢ εἰσάγουσα εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν. Διὰ τῆς πίστεως πρὸς τὸν Σωτῆρα, ὁμολογεῖ ὁ ἄνθρωπος τὴν διὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ γενομένην τῷ κόσμῳ σωτηρίαν, τὴν θεῖαν χάριν καὶ τὸ θεῖον ἔλεος, δι' ὧν ἐκλήθη εἰς τὴν σωτηρίαν, καὶ ἀποδέχεται,*

²²Ιωάννης Β. Κογκούλης, *Κατηχητική και Χριστιανική Παιδαγωγική*, εκδ. Δέσποινα Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2014, σ. 146.

²³ Ἅγιος Νεκτάριος Μητροπολίτης Πενταπόλεως, *Ορθόδοξος Ἱερά Κατήχησις*, σ. 13.

²⁴ Ο. π., σ. 17.

²⁵ Ο. π., σ. 32.

ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας, νὰ φέρῃ τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ τηρήσῃ τὰς θείας αὐτοῦ ἐντολάς»²⁶.

Και συμπληρώνει ὁ Ἅγιος: «Ἡ Ἐκκλησία δοξάζει περὶ τῆς δικαιούσης πίστεως, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἔργον κοινόν της θείας χάριτος τῆς καλούσης καὶ ἐνεργούσης καὶ τῆς θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἐνωτιζομένου καὶ συνεργούντος»²⁷.

Ἡ τελολογία λοιπόν, της Κατήχησης για τὸν Ἅγιο Νεκτάριο, συνίσταται στη σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου διαμέσου της πίστεως στὸν Ἰησοῦ Χριστό. Αὐτό, κατὰ τὸν Ἅγιο, συμπεριλαμβάνει περιληπτικά «τὸ γνήσιον καὶ ἀκραιφνές της Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας πνεῦμα».

Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ ὀρθόδοξου μορφωτικοῦ - κατηχητικοῦ ἔργου, τὸν ὁποῖον, μάλιστα, κατὰ τὸν αἰμίμηστο καθηγητὴ Εὐάγγελου Δ. Θεοδώρου²⁸, διατύπωσε περιφανέστατα καὶ ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, με τοὺς ἐπιγραμματικούς θεολογικούς του λόγους: «Χριστῶ συνταφῆναί με δεῖ, Χριστῶ συναναστῆναι, συγκληρονομηῆσαι Χριστῶ, υἱὸν γενέσθαι Θεοῦ, Θεὸν αὐτόν»²⁹.

Κατήχηση θα διευκρινίσει καὶ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ναυπάκτου κ. Ἱερόθεος δὲν εἶναι «μόνον ἡ θεωρητικὴ ἀνάλυση της πίστεως. Δὲν το ἀποκλείουμε καὶ αὐτό, ἀλλά, κυρίως, εἶναι ἡ ἀσκητικὴ προσπάθεια νὰ οδηγηθεῖ ὁ ἀνθρώπος στὸν φωτισμὸ του νοῦ... Εἶναι ἡ ἀσκητικὴ μέθοδος της ὀρθοδόξου εὐσέβειας ἢ, ὅπως λέγεται, ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγή, τὴν ὁποία διαθέτει ἡ Ἐκκλησία. Ὁ ἀνθρώπος πρέπει νὰ θεραπευθεῖ ψυχικά. Καὶ αὐτὴ ἡ θεραπεία δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ διέλευση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν κάθαρση στὸ φωτισμὸ καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ πορεία πρὸς τὴ θέωση. Ἐδῶ βρίσκεται ὁ σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά καὶ ὁ σκοπὸς της Ἐκκλησίας»³⁰.

Αὐτόν τὸν σκοπὸ, τὴν σωτηρία δηλαδή της ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, διαμέσου της «ἐν Χριστῶ» ἀγωγῆς, υπηρετεῖ τὸ ὅλο κατηχητικὸ καὶ ποιμαντικὸ ἔργο ἀλλὰ καὶ ὅλη ἡ βιωτὴ τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου. Ἐτσι, ἡ ζωὴ τοῦ Ἁγίου πληροῖ ὅλες τις προϋποθέσεις γιὰ νὰ χαρακτηριστεῖ δίκαια ὁ Ἅγιος Νεκτάριος, ὡς τὸ ἐνσαρκο Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ ἀλλὰ καὶ ὡς ἡ ἐνσαρκη Ὁρθόδοξη Ἱερά Κατήχηση.

²⁶ Ὁ. π., σ. 32.

²⁷ Ὁ. π., σ. 32.

²⁸ Εὐάγγελος Δ. Θεοδώρου, *Μαθήματα Κατηχητικῆς ἢ Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς*, ἐκδ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐν Ἀθήναις 1984, σ. 427.

²⁹ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ὁ Ναζιανζηνός, Λόγος ζ', *Ἐπιτάφιος εἰς Καισάριον τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφόν*, Ηλεκτρονικὴ πηγή:

https://el.wikisource.org/wiki/%CE%95%CF%80%CE%B9%CF%84%CE%AC%CF%86%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%B5%CE%B9%CF%82_%CE%9A%CE%B1%CE%B9%CF%83%CE%AC%CF%81%CE%B9%CE%BF%CE%BD_%CF%84%CE%BF%CE%BD_%CE%B5%CE%B1%CF%85%CF%84%CE%BF%CF%8D_%CE%B1%CE%B4%CE%B5%CE%BB%CF%86%CF%8C%CE%BD.

³⁰ Ἱερόθεος Βλάχος, Μητροπολίτης Ναυπάκτου, *Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι*, ἐκδ. Ἱερά Μονὴ Γενεθλίου της Θεοτόκου (Πελαγίας), Λεβαδειά 1990, σ. 109.

Όπως σημειώνει ο καθηγητής κ. Ιωάννης Κογκούλης, «οι Πατέρες εφαρμόζουν πάντοτε μία διπλή γνωσιολογική μεθοδολογία: Ενώ οι αλήθειες της πίστεως γίνονται μεθεκτές ως αποκάλυψη, ως θεοπτία, η διατύπωσή τους χρησιμοποιεί όλα τα όπλα της διανοίας (Ν. Ματσούκα, 1996, 138-139). Ο άνθρωπος με τον νου (πνεύμα) ορά τον Θεό, ενώ με τον λόγο (διάνοια) εκφράζει λογικά και επιστημονικά και όχι παράλογα, ακατανόητα και ατεκμηριώτα τις εμπειρίες του. Βλέπουμε, λοιπόν, πως οι θεοφόροι Πατέρες της Εκκλησίας αντιμετωπίζουν τα δύο μεγέθη (θεοπτία/λογική επεξεργασία), πάντοτε στα πλαίσια μιας λειτουργικής σχέσης, κατά την οποία το ένα δεν αποκλείει το άλλο. Το ίδιο επαληθεύεται και στη ζωή των Πατέρων. Οι Πατέρες πρώτα γεύονται την αποκάλυψη του Θεού και ύστερα διατυπώνουν επιστημονικά την ζώσα θεολογία αυτής της αποκαλύψεως».³¹

Έτσι και ο Άγιος του Θεού, Νεκτάριος, σε όλη του την ζωή, αποδεικνύει ότι «ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, καὶ ζέων τῷ πνεύματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ Κυρίου»³² Ο Άγιος, πρώτα βίωσε ο ίδιος τις ευαγγελικές αλήθειες και κατόπιν τις δίδασκε με τον λόγο του αλλά και το παράδειγμα του. Είναι, εν προκειμένω, εκπληκτικός, πρωτάκουστος και πρωτότυπος, παιδαγωγικά, ο τρόπος, με τον οποίο συνέτιζε ο Άγιος τους μαθητές της Ριζαρείου Εκκλησιαστικής Σχολής που είχαν παρεκτραπεί: Αντί να τους επιβάλει τιμωρίες, επέβαλε τιμωρία νηστείας στον εαυτό του και πολλαπλασίαζε τον κανόνα της προσευχής του³³.

Η Κατήχηση λοιπόν, για τον θεοφόρο πατέρα της Εκκλησίας, τον Άγιο Νεκτάριο είναι η κατάσταση, όπου γνώση χριστιανική και βίωμα χριστιανικό αλληλοπεριχωρούνται, με τελικό αποτέλεσμα τη σωτηρία του ανθρωπίνου προσώπου.

Στην σημερινή εποχή, όμως, η έννοια του όρου «κατήχηση» διαστρεβλώθηκε και κατάντησε «να ταυτίζεται με την έννοια του δογματισμού, του πειθαναγκασμού, της επιχειρούμενης ανελεύθερης και βίαιης ένταξης του ανθρώπου σε ένα ιδεολογικό - θρησκευτικό σύστημα, στο οποίο ζει, κάτω από μία απολυταρχική πνευματική επιβολή»³⁴.

Αποτέλεσμα αλλά και σκοπός της διάδοσης μιας τέτοιας διαστρεβλωμένης και εσκεμμένης αντίληψης για τη χριστιανική κατήχηση, ήταν η απομάκρυνση της σχολικής διδασκαλίας από την εκκλησιαστική διδασκαλία και ζωή, με αποτέλεσμα να μετατραπεί η χριστιανική αγωγή σε μια θρησκευτική αγωγή, με εξίσωση και εξομοίωση όλων των θρησκείων με τον χριστιανισμό και με σχέδιο να περνά αυτή η εξομοίωση, μέσω του ίδιου του σχολείου, στη χριστιανική συνείδηση των μαθητών και να την αλλοτριώνει.

³¹ Ιωάννης Β. Κογκούλης, *Κατηχητική και Χριστιανική Παιδαγωγική...*, σ. 71.

³² Πραξ. 18,25.

³³ Σώτος Χονδρόπουλος, *Ο άγιος του αιώνα μας (Ο Όσιος Νεκτάριος Κεφαλάς)...*, σ. 147-148.

³⁴ Ιωάννης Β. Κογκούλης, *Κατηχητική και Χριστιανική Παιδαγωγική...*, σ. 83.

Έτσι, φθάσαμε στο σημείο να διαχωρίζεται, κατά τη διδασκαλία του ορθόδοξου Μαθήματος των Θρησκευτικών, η διδασκαλία της Εκκλησίας από την διδασκαλία του σχολείου, επειδή η πρώτη εκλαμβάνεται με την διαστρεβλωμένη έννοια της Κατήχησης, που αυθαίρετα και μεθοδευμένα κάποιοι εχθροί της πίστεως της προσέδιδαν.

Η απομάκρυνση του χριστιανού μαθητή από την εκκλησιαστική χριστιανική αγωγή έχει ως συνέπεια τη διαστρέβλωση της αλήθειας, η γνώση της οποίας, όμως, κατά τον Ιωάννη τον Θεολόγο, είναι απαραίτητη για την εν Χριστώ ελευθερία και σωτηρία: «Γνώσεσθε την αλήθειαν και η αλήθεια ελευθερώσει υμάς»³⁵. Όπως σημειώνεται από ειδικούς, «με τις αλλαγές της θρησκευτικής αγωγής διατηρείται και προβάλλεται κυρίως ο γνωσιολογικός χαρακτήρας των θεμάτων που αφορούν τη χριστιανική πίστη, έτσι ώστε να μαθαίνει ο μαθητής γνώσεις για την Εκκλησία, χωρίς την εκ των έσω βιωματική γνώση και εμπειρία της Εκκλησίας. Γνώσεις, δηλαδή, αποκλειστικά εγκεφαλικές, με τη μορφή της ξενάγησης και της πληροφόρησης, αφού η οποιαδήποτε προσέγγιση του μαθητή προς την Εκκλησία του, θεωρείται και χαρακτηρίζεται, κακόβουλα, αλλά και μη επιστημονικά, ως εκκλησιαστική κατήχηση από την ίδια την πολιτεία»³⁶.

Εάν όμως η χριστιανική αλήθεια, ως διδασκαλία της Εκκλησίας, για να είναι χριστιανική θα πρέπει να συνδέει αρμονικά την πίστη με τη γνώση, την πράξη, με την εμπειρία και το βίωμα και εάν το σχολείο έχει διαφορετική θέση, τότε ή η Εκκλησία ή το σχολείο βρίσκεται σε λάθος κατεύθυνση. Διότι εάν το σχολείο, αυτό που προσφέρει ως χριστιανική διδασκαλία θέλει να συνδέεται μόνο γνωσιολογικά και εγκεφαλικά με τον μαθητή, τότε, αυτή η διδασκαλία μπορεί να είναι φιλοσοφική ή κοινωνιολογική διδασκαλία, αλλά όχι χριστιανική αγωγή.

Το σχολείο, συνεπώς, δεν μπορεί να καταργεί ή να διαστρεβλώνει αυθαίρετα τον τρόπο και τη μέθοδο γνώσεως της χριστιανικής διδασκαλίας και να ορίζει αυτοβούλως, με εξωεκκλησιαστικά κριτήρια τι είναι και τι δεν είναι χριστιανική διδασκαλία ή πώς αναπτύσσεται η εκκλησιαστική θρησκευτική συνείδηση.

Η παιδεία, γενικά, δεν μπορεί, μακράν των επιστημονικών θεολογικών κριτηρίων, να θεωρεί αντισχολική ή μη παιδαγωγική τη διδασκαλία της Εκκλησίας, με την οποία δικαιούνται να διδάσκονται τα μέλη της, οι ορθόδοξοι μαθητές, χαρακτηρίζοντας, αυθαίρετα, κακόβουλα και εσκεμμένα, τη χριστιανική διδασκαλία, ως δογματισμό ή κατηχητισμό και στερώντας τα παιδιά από το γνήσιο ήθος και τις παραδόσεις της Εκκλησίας τους. Αυτό σημαίνει ότι η ελληνική πολιτεία, εφόσον οι μαθητές είναι

³⁵ Ιω. 8,32.

³⁶ Ηρακλής Ρεράκης, *Η επί ΣΥΡΙΖΑ αποχριστιανοποίηση, μέσω μεθοδεύσεων και διαστρεβλώσεων, συνεχίζεται στο Υπουργείο Παιδείας* (Μέρος γ'), εφημ «Ορθόδοξη Αλήθεια», 3/6/2020, http://thriskeftika.blogspot.com/2020/06/blog-post_14.html

Χριστιανοί Ορθόδοξοι, δεν μπορεί παρά να τους διδάσκει ορθόδοξη χριστιανική διδασκαλία, με χριστιανικό τρόπο και μέθοδο και όχι με εξωχριστιανικές μεθοδολογίες ή τεχνάσματα.

Το να διδάσκονται τα παιδιά μονομερώς ότι η χριστιανική διδασκαλία είναι μόνον το διανοητικό, πληροφοριακό και γνωσιολογικό της μέρος, είναι όντως μια μορφή κακόβουλης κατήχησης και παραπλάνησης, καθώς διαστρεβλώνεται η ορθόδοξη πίστη και απορρίπτεται ό, τι δεν γίνεται αντιληπτό από το μυαλό και τη λογική. Αυτό αποτελεί μια νέα μορφή προσηλυτισμού, διότι καταργούνται οι δυνατότητες των τρόπων και των μεθόδων της αληθινής χριστιανικής διδασκαλίας, που εκτός από τη λογική είναι επίσης και η πίστη, η βούληση, η εμπειρία, το βίωμα κ. ά. που διακρίνονται, ως λειτουργίες, από την ορθολογική σκέψη. Χωρίς αυτά, η χριστιανική διδασκαλία οδηγείται σε έναν ιδιότυπο γνωστικισμό, με απόρριψη από τη χριστιανική ζωή «του διαχρονικού και αιώνιου "Έρχου και ίδε"³⁷, που αποτελεί κανόνα της χριστιανικής διδαχής»³⁸.

Αυτό που επιδιώκεται σήμερα στο σχολείο, διαμέσου της θρησκευτικής εκπαίδευσης, να εθίζονται σε μια αποκλειστικά και μόνον ορθολογική και γνωσιολογική αντίληψη της διδασκαλίας της Εκκλησίας, αποκομμένοι από τη βιωματική – υπαρξιακή συμμετοχή τους σε αυτήν, δεν συνάδει με τη διαχρονική εμπειρία της εκκλησιαστικής Παραδόσεως. Ο αποκλειστικά γνωσιολογικός τρόπος διδασκαλίας που προκρίνεται, ως τρόπος προσέγγισης της χριστιανικής διδασκαλίας, κατά τον οποίον αποκλείεται η οντολογική και εμπειρική σχέση των μαθητών με την ζώσα Εκκλησία τους, δεν είναι αποδεκτός διαχρονικά στην Εκκλησία ως τρόπος της εν Χριστώ διδασκαλίας και, συνεπώς, δεν συμβάλλει στην ανάπτυξη της ορθόδοξης χριστιανικής συνειδήσεως. Διότι, κατά τον καθηγητή Ηρακλή Ρεράκη, είναι σαφές ότι ο λόγος που εισάγεται η «θεωρία» της αποκλειστικής χρήσεως της γνωσιολογίας ως τρόπος διδασκαλίας του σχολικού χριστιανικού μαθήματος των Θρησκευτικών είναι ότι, «*ανατρέπει το εκκλησιαστικό παρελθόν, για να μην αναπτύσσεται, να μην καλλιεργείται και να μην εμπεδώνεται θεολογικά στο ελληνικό σχολείο η ορθόδοξη συνείδηση των παιδιών, με βάση τη δογματική διδασκαλία των αληθειών και των παραδόσεων της ορθόδοξης χριστιανικής κληρονομιάς*»³⁹.

Επ' αυτού, ο Άγιος του Θεού Νεκτάριος, είναι σαφές ότι επιθυμεί και επιδιώκει την άμεση και οντολογική σχέση του μαθητή με την Εκκλησία του, καθώς πάνω σε αυτή βασίζεται η πίστη στο κατ' εξοχήν ζωντανό και

³⁷ Ιωάν. 1,47

³⁸ Ηρακλής Ρεράκης, *Η επί ΣΥΡΙΖΑ αποχριστιανοποίηση, μέσω μεθοδεύσεων και διαστρεβλώσεων, συνεχίζεται στο Υπουργείο Παιδείας...*,

³⁹ Ο. π.

αιώνιο μορφωτικό πρότυπο της χριστιανικής αγωγής, το οποίο είναι ο αληθινός Θεός, ο Κύριος και σωτήρας του κόσμου ο Ιησούς Χριστός⁴⁰. Η κατήχηση είναι ο προσφερόμενος λόγος του Θεού και αυτός είναι συνώνυμος της πίστης προς το Σωτήρα Χριστό, χωρίς την οποία, μάλιστα, δεν υπάρχει, κατά τον Άγιο Νεκτάριο, «προκοπή και σωτηρία»⁴¹.

Η χριστιανική πίστη δεν είναι σύνθετη, περίπλοκη και δυσνόητη κατάσταση, διότι είναι υπόθεση καθαρής καρδιάς, ταπεινής και αγνής. Ο ίδιος ο Κύριος, με σαφήνεια και ακρίβεια το διατυπώνει ξεκάθαρα: «Μακάριοι οί καθαροί τῆ καρδία ὅτι αὐτοὶ τον Θεόν ὄψονται»⁴².

Η πίστη δεν διεκδικεί για τον εαυτό της κούφιας, καινοφανείς δοξασίες, επιστημονικές περιπλοκότητες ή θεωρητικές μεγαλαυχίες, διότι το περίπλοκο, συνήθως, κρύβει μέσα του εγωισμό και παράγει εγωισμό. Αντίθετα, η πίστη είναι απλή κι ανόθευτη υπόθεση άδολης καρδιάς, όπως ήταν η πίστη του Αγίου Νεκταρίου και πάντων των αγίων προς τον Σωτήρα Χριστό. Όπως σημειώνει ο καθηγητής Δημήτριος Τσελεγγίδης, καταγράφοντας τη άμεση συνάφεια της ζωής και της διδασκαλίας του Αγίου Νεκταρίου με τη διδασκαλία της Εκκλησίας, «ή πίστη, κατά τὸν ἱερό Χρυσόστομο, ἀποτελεῖ τὸ πνευματικὸ θεμέλιο, πάνω στο ὁποῖο οἰκοδομεῖται ὅλη ἡ ἀγιοπνευματικὴ ζωὴ τῶν πιστῶν»⁴³. Αυτή τη θεολογική κατεύθυνση ακολουθεί σε ὅλη τη διδασκαλία του ο Άγιος Νεκτάριος, θεωρώντας ότι «ή πίστη πρὸς τὸν Τριαδικὸ Θεὸ πρέπει νὰ εἶναι σύμφωνη μετὴν ὑγιαίνουσα εὐαγγελικὴ διδασκαλία ὅπως αὐτὴ ὀρθοτομεῖται μέσα στὴν Ἐκκλησία... Ταυτόχρονα πρέπει ἐπίσης καὶ ἡ δογματικὴ καθαρὸτητα νὰ συμβαδίζει μετὴν ἠθικὴ ζωὴ τοῦ χριστιανοῦ»⁴⁴.

Η κατήχηση λοιπόν, με την στενότερη ἔννοιά της είναι η μεταφορά του λόγου του Θεού με απλό, παραστατικό και κατανοητό τρόπο στον άνθρωπο, με την ευρύτερη ὅμως ἔννοιά της περιλαμβάνει την, δια λόγων και έργων, διά ὅλης δηλαδή της ζωής του διδάσκοντος, κατάθεση της προσωπικής βίωσης της πίστης ως ἓνα ζωντανό παράδειγμα προς μίμηση ἀπὸ τον κατηχούμενο. Αυτή θα ἔπρεπε νὰ ὑπάρχει, ως θεολογικὴ ἀντίληψη και ἐρμηνεία για την «κατήχηση».

Αυτή είναι και η κατάθεση πίστης και ἐλπίδας του Αγίου Νεκταρίου, στην αγωνία και τον πεσιμισμὸ και του σημερινού ἀνθρώπου των ἀρχῶν του 21^{ου} αἰῶνα, ο οποίος βιώνει καταστάσεις πολιτικές, ἐκκλησιαστικές, ἐκπαιδευτικές παρόμοιες στον πυρήνα τους με ἐκείνες που ἔζησε ο Άγιος.

⁴⁰ Ευάγγελος Δ. Θεοδώρου, *Μαθήματα Κατηχητικῆς ἢ Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς...*, σ. 397

⁴¹ Σοφοκλῆς Γ. Δημητρακόπουλος, *Ο ἅγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως...*, σ. 291.

⁴² Ματθ. 5,8.

⁴³ Δημήτριος Τσελεγγίδης, *Πίστη και ἀγάπη, τὸ θεμέλιο και ἡ τελειότητα της χριστιανικῆς ζωῆς κατὰ τον ἱερό Χρυσόστομο*, «Επιστημονικὴ Επετηρίδα Θεολογικῆς Σχολῆς» Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Τμήμα Θεολογίας Τόμος 16 - Θεσσαλονίκη 2008, Βλ. P.G. 63, 77. Ηλεκτρονικὴ πηγή: https://agiatriadapatron.blogspot.com/2020/10/blog-post_31.html.

⁴⁴ Σοφοκλῆς Γ. Δημητρακόπουλος, *Ο ἅγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως...*, σ. 292.

Μέσα στο πνεύμα της ανομίας και της αποστασίας της σύγχρονης εποχής, που ισοπεδώνει τα πάντα στο όνομα του σχετικισμού των αξιών, του μοντερνισμού, του δικαιωματισμού, του αθεϊστικού ορυμαγδού, της μετανεωτερικότητας, της αναδυόμενης πολιτισμικής βαρβαρότητας της Νέας Εποχής και της Νέας Παγκόσμιας Τάξης, προβάλλει έντονα η ανάγκη επανευαγγελισμού των ορθοδόξων Χριστιανών, ως όρος επιβίωσης του ελληνισμού και ως συμβολή στην ευστάθεια της Ορθοδόξου Εκκλησίας, διαμέσου της Ορθοδόξου Κατηγήσεως (εκκλησιαστικής διδασκαλίας) του λαού μας, «κατά το γνήσιον και ακραιφνές της Ορθοδόξου ημών Εκκλησίας πνεύμα»⁴⁵, όπως το διετύπωσε και το έκανε πράξη, με τη ζωή και το έργο τους, ο Άγιος Νεκτάριος.

⁴⁵ Άγιος Νεκτάριος Μητροπολίτης Πενταπόλεως, *Ορθόδοξος Ιερά Κατήγησις*, σ. 13.